

Nyirkos. A *Nyirkos* mint vezetéknév nem szerepel KÁZMÉR MIKLÓS szótárában (Régi magyar családnevek szótára. XIV—XVII. század. Bp., 1993.). Ennek nyilvánvaló oka az, hogy KÁZMÉR nem talált adatot rá. Természetesen ez nem zárja ki, hogy régi név (lehet). *Nyirkos* István kollégánk Zemplén megyei származású, és igen valószínű, hogy a különböző összeírásokban, például az eddig közzé még nem tett dézsmajegyzékekben előfordul a neve. Én magam először azt hittem, hogy ez a családnév betegségre megy vissza, elvégre volt egy olyan betegség is, hogy vízibetegség (Unkarilaiset sukunimet Suomessa: Virittäjä 1979: 223). Éppen Nyirkos István ösztönzésére írtam le Zemplén megye PESTY FRIGYES-féle Helynévtárának az anyagát. S végül ez adta a kezembe a kulcsot.

A szót az EWUng. (1043) *Nyrkus* formában helynévként adatozza (1452-ből). Ha megnézzük az ÉrtSz.-t (5: 285), azt vesszük észre, hogy olyan jelentések vannak benne, amelyek semmiképpen sem lehetnek egy-egy családnév adásának az indítékai. Az alaktani megformáltságra az EWUng. is rámutat.

Ezek után inkább szemelgessünk PESTY FRIGYES Zemplén megyei anyagából! Bacsó (Backov): „Szudnyicza *nyirkos* anyaga szántó föld nevezetét veszi, az ottan soha kinem apadó egésége ’s

iható vizzel bővelkedő Sztudinkáról (forrásról)”. Bodrogkisfalud: „Határunkbeli földtermészete többféle: tiszta Sivatang Sárga *nyirok*, fekete székes, fekete szurkos *nyirok*, de tiszta fekete sem létezik, a’ Szöllő földek pedig Sárga Sovány *nyirok* apró kavatsos sárga *nyirok*, Söt fejr köporos is.” Bodrogkeresztúr: „Ezen szőlő hegyek kavacsos, veres *nyirkos* agyagúak...” Rátka: „...a szőlővel be ültetett hegy föld rétege porlos *nyirok* sok helyütt vad vizes”. Sztankóc (Stankovce): „Csarni zsemicski. Kis fekete *nyirkos* földcskék lévén ettől kapta nevét”. Pazdics (Pazdisovce): „...bír még jó kékes s sárgás *agyaggal*, melyből fazikat csinálnak”.

Az elmondottakból az világlik ki, hogy a *nyirkos* szónak az ÉrtSz.-belin kívül volt egyéb jelentése is. Nagyjából ez: *agyagos*, még ha vitatkozhatunk is azon, hogy fekete — azaz sötétebb árnyalatú — vagy sárga színről van-e szó. A színtől függetlenül a *nyirkos* szó a leírások alapján az agyagos talaj minőségére vonatkozik. S hogy vezetéknév lett belőle, nyilvánvalóan az az oka, hogy a névadó ős az agyaggal intenzíven foglalkozott. Ennek megfelelően fel kell tennünk, hogy a *Nyirkosok* őse agyagásó lehetett, illetőleg az agyagot előkészítette a fazekas megmunkáláshoz. Így a *Nyirkos* vezetéknév foglalkozási névre megy vissza. Eredetét Zemplén megyei származása is bizonyítja.

MIZSER LAJOS